

Stseen ooperi «Deemon» 2. vaatusest

Hea saavutus

A. Rubinstein'i ooper „Deemon” RAT „Estonia” laval

Ooperi „Deemon” lavastamisega on RAT „Estonia” võtnud repertuaari teose, mis kuulub populaarseimate ooperite hulka ja on püsinud laval peaaegu kaheksakümmend aastat. Ooperi „Deemon” püsiva edu põhjuseks on peale tema puhtmuusikaliste väärtuste ka ideeline sisu. Ooperi aluseks on võetud Lermontovi geniaalne poeem.

Lermontovi Deemoni kujus avalduvad jõuliselt ühiskondliku protesti ideed riigikorra vastu, mis rõhub ja suretab isiksust.

Avalik mäss, mida Deemon tõstis „taevalike seaduste” vastu, kajastas seda võitlust, mida XIX sajandi kahekümnendate kuni neljakümnendate aastate vene ühiskonna progressiivsed jõud arendasid ebaõiglaste ja julmade maiste seaduste vastu, võitlust tõe ja mõistuse võidulepääsu eest, suurte inimtunnete siiruse ja vabaduse eest, inimese õiguse eest õnnele.

Oma ooperis vabastas Rubinstein Deemoni tunduval määral jumalusevastasest titaanlikust võitlusest, rõhutatades Deemoni „inimlikke” jooni, käsitledes teda kui uhket ja sügavalt kannatavat mässulist isiksust, keda valdab võimas tulihingeline armastus ja kes vihkab silmakirjalikke „taeva käske”.

Selline Deemoni kuju mõistmine on määratlenud etenduse iseloomu, mille on lavastanud VNFSV teeneline kunstnik A. B. Viner.

A. Viner käsitleb lavastust kui romantilist draamat. Sellest on tingitud teatav teatraalne žestide tinglikkus ja ülevus, mis ei rõhuta niivõrd iga episoodi tõsielulisi üksikasju, kuivõrd aitab lahti mõtestada tegevuse üldist emotsionaalset mõtet ja pingsust.

Selles mõttes on näitlik, kuidas näitejuht tõlgendab stseeni, kus saabub matuserong mõrvatud Sinodali põrmuga. Tamarat ümbritsevate naiste käes ilmuvad nähtavale mustad sallid, millega nad leina märgiks katavad pea. On täiesti võimalik, et elulise tõepärasuse seisukohast ei võinud kõigi külaste käes samal hetkel nähtavale ilmuda leinasallid. Ent selle võtte kunstiline veenvus, mis rõhutab olukorra traagilisust, on vaieldamatu.

Kõige mitmekesisemates kohtades laval kerkib esile Deemoni kuju, ilmutades tema tugevust ja võimeid.

lustatud orkestri kõlavus. Samuti on dirigendil õnnestunud maitsekalt rõhutada Rubinstein'i partituuri koloriidi iseärasusi.

Dirigendi ja näitejuhi loominguline kontakt avaldub selles, kuidas on lahendatud ooperi muusikalis-lavalised kujud.

Märkimisväärset edu on saavutanud Tiit Kuusik Deemoni osas. Suurepärane on tema hääle kõlavus, mis on täiesti ühtlane ja vaba kõigis registreis.

T. Kuusikul on suure ulatusega väljendusvahendite skaala tema poolt kehastatava kangelase hingemaailma rikkuse esiletoomiseks. Kui võimukad ja skulptuuriselt selged on tema žestid proloogis, kus esitatakse uhket ja mässulist „taeva vaenlast”! Kui palju südamesoojust ja hellust on meloodilises lauses „Laps, sinu embuses ärkan ma uuele elule”!

Huvitavalt esitab Deemoni osa ka Georg Ots. Tema osakäsitluses on ülekaalus mahedad, südamelähedased toonid. Tema Deemon on lüüriline. Eriti jääb meelde suurepärane ariooso „Mu armas laps, sa ära nuta!” G. Otsa Deemonis on palju südamlikkust ja õrnust rõõbiti kibeda meeleheite momentidega.

Meta Kodanipork on rakendanud rohkesti loomingulist energiat vokaalselt ja lavaliselt raske Tamara kuju loomiseks. Eriti on õnnestunud meeleheitestseen Sinodali laiba juures. M. Kodaniporki laul ja mäng selles stseenis on haaravad. Suurt muljet avaldab ariooso „Soe õõ, vaikne õõ”. Vähem väljendusriikas on Kodanipork dialoogi stseenis Deemoniga kuuendas pildis, kus osatähtjalt nõutakse suurimat keskendatust ja emotsionaalsust, kuna see on Tamara kuju arengu haripunkt.

Elsa Maasik esitab Tamara osa mitmekesisemates värvides. Edukalt vastandab ta dramaatilisusele ja traagilisusele muretu, neiuliku kerguse ja elavuse esimeses pildis.

E. Maasiku osaesituse vokaalne külg sisaldab rohkesti paeluvaid momente. Kahjuks aga forsseerib näitlejatar liigselt hääletugevust, mille järele ei ole mingit tarvidust.

Värgi Gudali väikeses osas on näit-

„Estonia“ võinud repertuaari teose, mis kuulub populaarseimate ooperite hulka ja on püsinud laval peaaegu kaheksakümne aastat. Ooperi „Deemon“ püsiva edu põhjuseks on peale tema puhtmuusikaliste väärtuste ka ideeline sisu. Ooperi aluseks on võetud Lermontovi geniaalne poeem.

Lermontovi Deemoni kujus avalduvad jõuliselt ühiskondliku protesti ideed riigikorra vastu, mis rõhub ja suretab isiksust.

Avalik mäss, mida Deemon tõstis „taevalike seaduste“ vastu, kajastas seda võitlust, mida XIX sajandi kahekümneenda kuni neljakümneenda aastate vene ühiskonna progressiivsed jõud arendasid ebaõiglaste ja julmade maiste seaduste vastu, võitlust töö ja mõistuse võidulepääsu eest, suurte inimtunnete siiruse ja vabaduse eest, inimese õiguse eest õnnele.

Oma ooperis vabastas Rubinstein Deemoni tunduval määral jumalusevastasest titaanlikust võitlusest, rõhutades Deemoni „inimlikke“ jooni, käsitledes teda kui uhket ja sügavalt kannatavat mässulist isiksust, keda valdab võimas tuli hingeline armastus ja kes vihkab silmakirjalikke „taeva käske“.

Selle Deemoni kuju mõistmine on määratlenud etenduse iseloomu, mille on lavastanud VNFSV teeneline kunstnik A. B. Viner.

A. Viner käsitleb lavastust kui romantilist draamat. Sellest on tingitud teatav teatraalne žestide tinglikkus ja ülevus, mis ei rõhuta niivõrd iga episoodi tõsiselulisi üksikasju, kuivõrd aitab lahti mõtestada tegevuse üldist emotsionaalset mõtet ja pingsust.

Selles mõttes on näitlik, kuidas näitejuht tõlgendab stseeni, kus saabub matuserong mõrvatud Sinodali põrmuga. Tamarat ümbritsevate naiste käes ilmuvad nähtavale mustad sallid, millega nad leina märgiks katavad pea. On täiesti võimalik, et elulise tõepärasuse seisukohast ei võinud kõigi külaste käes samal hetkel nähtavale ilmuda leinasallid. Ent selle võtte kunstiline veenvus, mis rõhutab olukorra traagilisust, on vaimeldamatu.

Kõige mitmekesisemates kohtades laval kerkib esile Deemoni kuju, ilmudes alati ootamatult, nagu tekkides pimedusest ja uuesti pimedusse hajudes. Näitejuhi auks tuleb öelda, et kõigis Deemoni ilmutistes puuduvad täielikult müstikaelemendid ja teatralise „kuradi esilemanamise“ traditsioonilised efektid bengalitulega.

„Deemoni“ proloog ja epiloog tekitavad ooperi lavastajale tavaliselt erilisi raskusi, mida põhjustab Deemoni ja Ingli dialoogide abstraktsus. A. Vineril on õnnestunud need raskused ületada. Proloog ja epiloog raamistavad suurejooneliselt ja pidulikult draamat, milles mässavad õilsad kired, kõrgelennulised, vabadustarmastavad mõtted, kus valitseb romantiline tooni ülevus. Kahju on ainult, et proloogist on välja jäetud kooriepisood. Selle puudumine on vägagi tunduv, kuna Deemoni kuju, mis on ilma jäetud ürgsete loodusjõudude toetusest (need on esitatud koori näol), tajutakse vähemtähtsana.

Ooperi muusikas võib selgesti eraldada mitut joont: Deemoni romantilispateetiline kirglik kõneviis; Tamara emotsionaalne, erutatud meloodika; Sinodali intonatsioonide lüürika, ja selle kõrval vürst Gudali, vana teenri ja ämma elulised iseloomustused. Suurt tähtsust omistab helilooja kooriepisoodidele, millest kaks — „Õhtu eel Aragva juurde“ ja kuulus meeskoori laul „Õökene“ — kuuluvad juba ammugi kontserdirepertuaari.

Dirigent Priit Nigula teeneks on ooperi muusikalise dramaturgia kõigi erilaadsete elementide stiililine kooskõlastamine ja suurepäraselt tasakaal-

dirigendil õnnestunud maitsekalt rõhutada Rubinstein partituuri koloriidi iseärasusi.

Dirigendi ja näitejuhi loominguline kontakt avaldub selles, kuidas on lahendatud ooperi muusikalise-lavalised kujud.

Märkimisväärtset edu on saavutanud Tiit Kuusik Deemoni osas. Suurepärase on tema hääle kõlavus, mis on täiesti ühtlane ja vaba kõigis registreis.

T. Kuusikul on suure ulatusega väljendusvahendite skaala tema poolt kehastatava kangelase hingemaailma rikkuse esiletoomiseks. Kui võimukad ja skulptuuriselt selged on tema žestid proloogis, kus esitatakse uhket ja mässulist „taeva vaenlast“! Kui palju südamesoojust ja hellust on meloodilises lauses „Laps, sinu embuses ärkan ma uuele elule“!

Huvitavalt esitab Deemoni osa ka Georg Ots. Tema osakäsitluses on ülekaalus mahedad, südamelähedased toonid. Tema Deemon on lüüriline. Eriti jääb meelde suurepärase ariooso „Mu armas laps, sa ära nuta!“ G. Otsa Deemonis on palju südamlikkust ja õrnust rõõbiti kibeda meeleheite momentidega.

Meta Kodanipork on rakendanud rohkesti loomingulist energiat vokaalselt ja lavaliselt raske Tamara kuju loomiseks. Eriti on õnnestunud meeleheitestseen Sinodali laiba juures. M. Kodaniporki laul ja mäng selles stseenis on haaravad. Suurt muljet avaldab ariooso „Soe öö, vaikne öö“. Vähem väljendusrikas on Kodanipork dialoogi stseenis Deemoniga kuuendas pildis, kus osatähtjalt nõutakse suurimat keskendatust ja emotsionaalsust, kuna see on Tamara kuju arengu haripunkt.

Elsa Maasik esitab Tamara osa mitmekesisemates värvides. Edukalt vastandab ta dramaatilisusele ja traagilisusele muretuse, neiluliku kerguse ja elavuse esimeses pildis.

E. Maasiku osaesituse vokaalne külg sisaldab rohkesti paeluvaid momente. Kahjuks aga forsseerib näitlejatar liigselt hääletugevust, mille järele ei ole mingit tarvidust.

Vürst Gudali väikeses osas on näitleja Aaro Pärnal õnnestunud leida eluliselt veenvaid jooni. Kahjuks sobib tema grimm rohkem poola magnaadile kui gruusia vürstile. Tuleb siinkohal märkida, et lavastuses on grimm üks nõrgemaid kohti. Ilmetu grimm takistab pahatihti kuju loomist, näiteks Tamara, Gudali ning paljude koori- ja balletitegelaste juures.

Sinodali osa on leidnud V. Gurjevi kui ka Enno Eesmaa poolt väärrika kehastuse.

Artur Linnamägi tuleb edukalt toime vana teenri raske osaga, samuti ka Galina Kaljuste Ingli osaga.

„Deemoni“ lavastuse lahendamisel on eriti suur osatähtsus kunstnikul. Kunstnik Voldemar Haas on lahendanud oma ülesande suure maitse ja peene poeetilisusega. Taktiküllaselt, monumentaalselt ja lavatarbeliste „ilustusteta“ on loodud proloogi ja epiloogi dekoratsioonid.

Ooperis „Deemon“ kuulub suur osa tantsustseenidele. Täie otsustavusega tuleb juhtida tähelepanu aga tantsude mitterahuldavale seadele ja esitusele. Kui paljude reservatsioonidega võib vastu võtta naiste tantsu, siis meeste tants on kompositsiooniliselt ebaõnnestunud.

„Deemoni“ lavastus on üldkokkuvõttes kahtlemata heaks saavutuseks RAT „Estonia“ kollektiivilt, kes avardab järjekindlalt oma repertuaari ja samamug uute loominguliste saavutuste poole.

Leonid Entelis